

Asia: VN/9732/2019

STM065:00/2019 Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi sairausvakuutuslain, työsopimuslain ja varhaiskasvatuslain muuttamisesta sekä niihin liittyviksi laeiksi

Yleiset kommentit uudistuksesta ja esitysluonnokseen sisältyvistä ehdotuksista

- yleiset huomiot ehdotetuista vanhempainpäiväraahajärjestelmän muutoksista

-

- kommentit raskaus- ja erityisraskausrahaa koskevista ehdotuksista ja perusteluista

-

- kommentit vanhempainrahaa koskevista ehdotuksista ja perusteluista

-

- kommentit muita sairausvakuutuslakiin ehdotettuja muutoksia koskien

-

Laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain muuttamisesta

- kommentit ehdotetuista muutoksista ja niiden perusteluista lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annettuun lakiin

-

Muita etuuslakeja koskevat muutosehdotukset

- kommentit ehdotetuista muutoksista ja niiden perusteluista muihin etuuslakeihin

-

Laki varhaiskasvatuslain ja varhaiskasvatuksen asiakasmaksuja koskevan lain muuttamisesta

- kommentit ehdotetuista muutoksista ja niiden perusteluista varhaiskasvatuslakiin ja varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista annettuun lakiin

-

Laki työsopimuslain ja laki merimiesten työsopimuslain muuttamisesta

- kommentit ehdotetuista muutoksista ja niiden perusteluista työsopimuslakiin ja laki merimiesten työsopimuslakiin

Huom: kommenttimme koskevat myös työelämän tasapainodirektiivin käyttöönottoa ja muita omaishoitoa koskevia kohtia:

Työelämän tasapainodirektiivin käyttöönottoon liittyvät lakimuutokset on tarkoitettu tuottamaan välineitä ansiotyön ja omaishoidon yhteensovittamiselle. Omaisten roolin kasvu johtuu huoltosuhteen muutoksista sekä siitä, että iäkkäiden laitoshoidtoa on vähennetty ja heidän hoitoaan on siirretty koteihin.

Omaishoito on palvelujärjestelmää täydentävä apu, joka mahdollistaa sen, että myös työikäiset omaiset ja läheiset voivat auttaa omaisiaan ja läheisiään. Omaishoidon on tutkittu säästävän yhteiskunnalle koituvia hoivasta aiheutuvia kuluja.

Ansiotyön ja omaishoidon sujuva yhteensovittaminen on yksi keskeisimpiä tekijöitä erityistä hoivaa ja huolenpitoa tarvitsevien henkilöiden avun järjestämiseksi ikääntyvässä suomalaisessa yhteiskunnassa.

Kansallinen ikäohjelma vuoteen 2030 (Tavoitteena ikäkyvykäs Suomi Sosiaali- ja terveysministeriö, Helsinki 2020) linjaa, että iäkkäiden palvelut toteutetaan sosiaalisesti ja taloudellisesti kestäväällä tavalla. Keinona tähän tulee ikäohjelman mukaan jatkaa kotihoidon uudistamista kotihoidon kehittämishankkeella, jossa otetaan kansallisesti käyttöön mm. omaishoidon toimintamallit. Ikäohjelmassa ilmaistu tahtotila on, että omaishoitoperheiden palveluja kehitetään mm. omaishoitajien vapaiden sijaistusvaihtoehtojen edistämällä.

Esityksen tulisi tukea kansallisen ikäohjelman linjauksia. Siten esitämme seuraavaa:

1 Esityksessä tulee selventää, että työntekijällä tulee olla mahdollisuus jäädä määräajaksi hoitamaan myös muuta läheistä henkilöään kuin perheenjäsentään

2 Omaishoitovapaaseen tulee sisällyttää korvaus

Esitetty subjektiivinen omaishoitovapaa on kannatettava lisävapaa. Pelkkä oikeus vapaaseen ei kuitenkaan siten riitä. Uhka on, ettei pienituloinen omaishoitaja ei pysty käyttämään subjektiivista lomaoikeuttaan.

Valtaosa omaishoitajista on naisia. Omaishoidon järjestelyillä on merkitystä erityisesti naisten toimeentulon, eläketurvan ja työuran eli toisin sanoen myös eläkkeen kehittymisen kannalta.

Tasa-arvon edistämiseksi omaishoitovapaaseen tulee sisällyttää myös korvaus. Toimeentulovaikkeudet eläketulolla painottuvat Suomessa naissukupuoleen.

Suomessa naisten keskieläke on noin 20 prosenttia pienempi kuin miesten. 70 prosenttia alle 1500 e/kk eläkettä saavista on naisia. Vuonna 2018 eläkkeensaajista lähes 40 prosentilla kohdalla eläke jäi alle 1250 e/kk. Heistä 70 prosenttia oli naisia. (Tilastokeskus) Vanhemmissa ikäryhmissä naisten velkaantuminen on lisääntynyt enemmän kuin miesten, ja sama kehitys on näkynyt myös iäkkäämpien naisten ulosottoveloissa (HY Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti 2020). Vähimmäiseläkettä eli takueläkettä saavista yli 60-vuotiasta suurempi osuus saajista on naisia kuin miehiä.

Mikäli esityksessä ei aidosti huolehdita omaishoidon ja ansiotyön yhteensovittamisesta, jätetään samalla huolehtimatta myös naisten eläkkeitä kerryttävistä työurista. Se on omiaan lisäämään iäkkäiden naisten viimesijaisen toimeentuloturvan tarvetta ja riippuvuutta perusturvasta.

3 Omaishoitosuhte tulee määritellä tosiasiallisen hoivasuhteen kautta, ei vain sukulaissuhteen tai samassa taloudessa asumisen perusteella

Toisin sanoen omaishoitosuhteen määritelmän tulee vastata nykyistä kansallista käytäntöämme. Työsopimuslakia ja erityisopimuslakia koskevissa muutosesityksissä omaisten piirin määrittelyn säilyttäminen yhtenäisenä (työsopimuslain 4:7 § ja 7a §:n mukaisena) takaisi lainsäädännön johdonmukaisuuden. Omaisten määrittely eri tavalla eri pykälissä on epä johdonmukaista, altistaa sekaannuksille ja vaikeuttaa lain tulkintaa käytännössä.

Direktiivin mukaan ”jäsenvaltiot voivat määrittää lisää omaishoitovapaan soveltamisalaa ja sen ehtoja koskevia yksityiskohtia kansallisen lainsäädännön tai käytäntöjen mukaisesti. Tämän oikeuden käyttämisen edellytyksenä voivat olla asianmukaiset perustelut kansallisen lainsäädännön tai käytäntöjen mukaisesti.” Omaishoito on haluttu strategisesti kytkeä tukemaan kansallista palvelujärjestelmäämme. Esityksen tulee tämän vuoksi maksimaalisesti tukea työssäkäyvien omaishoitajien edellytyksiä toimia omaishoitajina. Omaishoitajuus ei saa vaarantaa omaishoitajan toimeentuloa. Omaishoitajuus työuran aikana ei saa heikentää omaishoitajalle kertyvän eläkkeen määrää.

Laki vuosilomalain ja laki merimiesten vuosilomalain muuttamisesta

- **kommentit ehdotetuista muutoksista ja niiden perusteluista vuosilomalakiin ja merimiesten vuosilomalakiin**

-

Liitelait (lakiehdotukset 18-29)

- **kommentit ehdotetuista muutoksista ja niiden perusteluista liitelakeihin**

-

Vaikutusten arviointi

- **Taloudelliset vaikutukset**

-

- **Vaikutukset julkiseen talouteen**

-

- **Vaikutukset kotitalouksiin**

-

- **Vaikutukset yrityksiin**

-

Vaikutukset viranomaisten toimintaan

-

- Muut yhteiskunnalliset vaikutukset

-

- Vaikutukset lapsiin ja perheisiin

-

- Vaikutukset sukupuolten tasa-arvoon

-

- Vaikutukset yhdenvertaisuuteen

-

- Vaikutukset työllisyyteen ja työelämään

-

- Onko jokin olennainen vaikutus jäänyt esityksessä arvioimatta tai liian vähälle arvioinnille? Jos on, niin mikä?

-

Hallituksen esityksen toimeenpano ja seuranta

- kommentit liittyen uudistuksen toimeenpanoon ja seurantaan

-

Muut mahdolliset kommentit

Vuorisalo Irene
Eläkeliitto ry - Irene Vuorisalo, vanhusasiamies